

СТАН ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто проблему демократії та її ролі в суспільно-політичному житті, що є однією з центральних у політології, яка ще з античних часів розглядала демократію як органічну ознаку цивілізованості суспільства.

Аннотация. Рассмотрена проблема демократии и ее роли в общественно-политической жизни, являющаяся одной из центральных в политологии, которая еще с античных времен рассматривала демократию как органический признак цивилизованности общества.

Annotation. The problem of democracy and its role in political life is one of the central problems in political science, which since ancient times regarded democracy as an organic feature of civilized society.

Ключові слова: демократія, Конституція України, права і свободи, політична культура.

Один із найважливіших критеріїв зрілості суспільства – ступінь його демократичності (рівень демократії). У його демократизації суб'єкти політичного процесу вбачають мету, умову, ефективний засіб оновлення суспільного життя, радикальну трансформацію політичної системи, гарантію незворотності цього процесу. Адже в соціальному розвитку демократія є найефективнішим способом реалізації суперечностей, вдосконалення й гармонізації суспільства.

Демократія – явище, що постійно розвивається. А осмислення поняття "демократія", її органічних ознак дає можливість оцінити напрям розвитку певної політичної системи, її відповідність демократичним ідеалам і цінностям [1].

Щоб аналізувати сучасний стан демократії в Україні, необхідно насамперед визначити основні ознаки та принципи демократії. Саме тоді буде можливо відповісти на питання: "Чи відповідає сучасний політичний стан речей в Україні демократичним засадам?"

Демократія ніде і ніколи не існувала без держави. Реально демократія є формою (різновидом) держави, яка характеризується щонайменше такими ознаками:

1) визнанням народу вищим джерелом влади.

Згідно зі статтею 5 Конституції України, "носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи державного самоврядування" [2]. Отже, за першою ознакою Україна відноситься до демократичних країн;

2) виборністю основних органів держави.

Єдиний орган законодавчої влади – Верховна Рада України. Її конституційний склад – 450 депутатів – обирається шляхом виборчого права строком на п'ять років. Президент України є главою держави і діє від її імені. Він обирається шляхом таємного голосування строком на п'ять років. Згідно з висновками міжнародної комісії ОБСЄ про вибори Президента України 2010 року, котра визнала їх як такі, що переважно відповідали міжнародним стандартам, можливо зробити висновок, що і на практиці ці засади реалізуються;

3) рівноправністю громадян і насамперед рівністю їх виборчих прав.

Розділ II Конституції України присвячено правам і свободам громадян. Саме у ньому закріплено рівноправність та рівність виборчих прав;

4) підкоренням меншості більшості (перших останніми) при прийнятті рішень.

Ця ознака також відповідає дійсному стану речей.

Будь-які демократичні держави будуються на підґрунті цих загальних ознак, але, звісно, ступінь розвитку демократії може бути різним. Демократизація суспільства – це тривалий безперервний процес, що потребує не лише внутрішньодержавних, але й міжнародних гарантій.

Сучасні демократичні держави (бути демократичною державою є престижним) доповнюються низкою інших ознак і принципів:

1. Демократія передбачає політичне різноманіття. Демократія, як і ринкова економіка, неможлива без існування конкуренції, тобто без опозиції і плюралістичної політичної системи. Це знаходить вияв у тому, що демократія виступає принципом діяльності політичних партій у боротьбі за володіння державною владою. При демократії враховується різноманіття політичних думок – партійних та інших, ідеологічних підходів до вирішення суспільних і державних завдань. Демократія виключає державну цензуру та ідеологічний диктат.

Згідно з даними Міністерства юстиції України за листопад 2010 року, в Україні зареєстровано 185 політичних партій. Це найбільша кількість у світі! Також існує понад три тисячі громадських та тисяча благодійних.

2. Демократія передбачає законність як режим суспільно-політичного життя. Режим громадсько-політичного життя виражається у вимогах до всього суспільства – до всіх суб'єктів політичної системи (вони ж і суб'єкти демократії) і, насамперед, до державних органів – засновуватися і функціонувати на основі суворого і неухильного

виконання правових норм. Кожний орган держави, кожна посадова особа повинні мати стільки повноважень, скільки необхідно, щоб створити умови для реалізації прав людини, їх охорони і захисту.

Щоб проаналізувати стан законності в Україні, скористуємося результатами досліджень групи Transparency International. Україна з показником у 2,4 бала (з 10 можливих) посіла 134 місце за рівнем корупції серед 178 країн світу в рейтингу за 2010 рік [3]. Як бачимо, корупція залишається серйозною проблемою в державі, гальмує становлення демократії.

Отже, демократизація українського суспільства вимагає такої політики, яка забезпечила б розумний компроміс між зростанням політичної активності людей, з одного боку, і збереженням порядку, дотриманням законності, виключенням насильства під час розв'язання виниклих конфліктів – з іншого. Для цього необхідно також, щоб громадяни, усі суб'єкти політичної діяльності вчилися жити в умовах демократії. Лише тоді процес демократизації забезпечить формування правової держави і громадянського суспільства. Будь-які спроби стримати демократію або вдатися до її імітації означатимуть гальмування суспільного прогресу.

За більшістю ознак Україна все ж таки є демократичною державою й за свою дуже коротку історію незалежності, безперечно, зробила суттєвий крок уперед. Проте деякі проблеми демократії залишаються невирішеними, зокрема гарантованість законності не тільки на папері, бюрократія та істотний рівень корупції.

Головною проблемою залишається розвинутість нашого суспільства в політичному відношенні. Адже, починаючи від пересічного громадянина і закінчуючи людьми, які знаходяться при владі, більшість не має належної політичної освіти. І це, звичайно, відображається на рішеннях, які приймає держава. Ці рішення не мають належного підґрунтя, тобто вони не можуть бути правильними, якщо їх приймають неосвічені люди.

Для утвердження демократії необхідна висока політична культура населення, і саме в процесі демократизації така культура формується. Утвердитись повністю й відразу демократія не може. Для цього необхідно здійснити комплекс заходів у різних сферах суспільного життя, змінити існуючі соціально-політичні структури, сформувані демократичний тип політичної культури.

Наук. керівн. Сорокіна Г. В.

Література: 1. Політологія : підручник / ред. О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко. – К. : ВЦ "Академія", 2003. – 528 с. 2. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96%2D%E2%F0>). 3. Рівень корупції в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bukovina.biz.ua/news/11612>].